

«Լոյս տայ ամենեցուն
 որ ի Տանն իցեն»
 Մտք. Ե15:

ԱՊՐԻԼ — 1939

MER DOUNE

BULLETIN PAROISSIAL MENSUEL
 DE L'EGLISE ARMÉNIENNE
 DE PARIS.

No 7 - Avril 1939

Adresse :
 Le Rév. P. Tiran Nersoyan —
 Eglise Arménienne
 15, Rue Jean-Goujon, PARIS (8e)
 Tél. : Ely. 67-03

ԱՄՍԱԹԵՐԹ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ՌԻՂՎԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՓԱՐԻԶԻ ՎԻՃԱԿԻՆ

ՀՈԳԵՒՈՐՏԵՍՁԻ ՓՈԽԱՆՈՐԴԻՆ ՆԱՄԱԿԸ

Սիրելիներ,

Այս ամիս ցաւալի կորուստ մ'ունեցանք մեր Փա-
 ըիցի Եկեղեցւոյ հոգեւորական պաշտօնէութեան մէջ,
 Արժանապատիւ Տէր Վահանջ Աւագ Քահանայ Սոյեանի
 վախճանութիւնը: Մահը հասաւ անոր վրայ ամսոյ 25ին,
 չարաթ լուսոյզ զիշերը, իր բնակարանին մէջ, եւ տա-
 րաւ զայն արագ՝ խաղաղ եւ անխռով, անոր ութսուն
 եւ չորս տարեկան հասակին մէջ: Իրական զրկում մը
 այս մահն ալ՝ մեզի համար: Վասնզի շատ սիրուած էր
 հանդուցեալն իր ժողովուրդէն, զոր ինքն ալ կը սիրէր
 լճիւ հայրական սիրով մը: Այդ սէրը կը բիւր իր ան-
 նեղ, նուիրեալ եւ ջերմ սրտէն:

Զինք ճանչցայ հոս, Բարից, վերջին եօթն ամսուան
 ընթացքին: «Օրհնած...» կը սկսէր ան իր խօսքը, որ
 քաղցր էր, թափանցող եւ ուղիղ: Իր խոր իմաստա-
 թեան հետ ունէր նաև գեղեցիկ պարզամտութիւն մը:
 Եւ բաց էր իր միտքը՝ իր տարիքին հակասակ, եւ տաշ-

բեր մէկ մասէն սերունդին որուն կը պատկանէր՝ կոչ-
 կոտ. չէր կարած իր ուղեղը՝ կը խանդավառուէր ամէն
 լաւ ձեւնարկներով, ամէնէն աննշաններով անպատ:
 Կ'ուրախացնէր զինք Եկեղեցւոյ յարեկարգութեան հա-
 մար աննուած ո եւ է քայլ: Մխիթարութիւն եւ վա-
 յելք կը զղար հայկական հաւաքոյթներու եւ հանդէս-
 ներու մէջ:

Լաւալոյն հոգեկան ատաղձէ շինուած հայ քահա-
 նայ մըն էր: Բարի քրիստոնեայ եւ ազգասէր քահանայ
 մը, թրծուած հայ քրիստոնէական բարեպաշտութեամբ:
 Գլուխը աղօթել թէ՛ տաանձին, եւ թէ՛ հասարակաց
 պաշտամանց կատարման առեւն: Եւ այս բանը իր հո-
 զիին ուժ տուած էր:

Ծանօթ էր, եւ մօտէն, իր սերունդին թկեղեցական
 ամէնէն կարկառուն դէմքերուն: Կը յարգէր դանոնք զի-
 տակից յարդանքով մը, եւ կը յարգուէր ու կը դնա-
 հատուէր: Սիրուն պատմութիւններ ունէր եւ հին յի -

չատակներ իր կեանքէն. եւ կը պատմէր միշտ հանդարտ ու անուշ եղանակով մը: Անցեալ դարձունեութիւն ունեցած քահանայ մըն էր, Պոլսոյ մէջ, եւ անկէ առաջ՝ ի Տրապիզոն: Աշխատած է հանդարտ եւ անաղմուկ, բայց արդիւնաւորապէս՝ մօտ յիսուն եւ վեց տարի: Եւ աչքերը փակեց մաքուր եւ հանդարտ խղճմտանքով մը: Տեսնելու բան էր իր խաղաղ քունը, իր սպիտակ գլուխը: Կարծես լուսապսակով մը շրջանակուած, Յաւիտենականի մուտքին առջեւ:

Հանգստեան պատարագը եւ թաղումը տեղի ունեցան ամսոյս 28ին, երեքշաբթի առաւօտ: Ժողովուրդէն հոծ բաղմուքիւն մը փութացած էր իր վերջին յարգանքը մատուցանելու՝ Ժողովրդեան այս բարի եւ պարտաճանաչ Տէր Հօր: Կրկնենք ամէնուն սրտէն բխած մաղթանքը. «Աստուած հոգին լուսաւորէ», եւ մեր Եկեղեցիին անոր նման պաշտօնեաներ պարզեւէ:

**

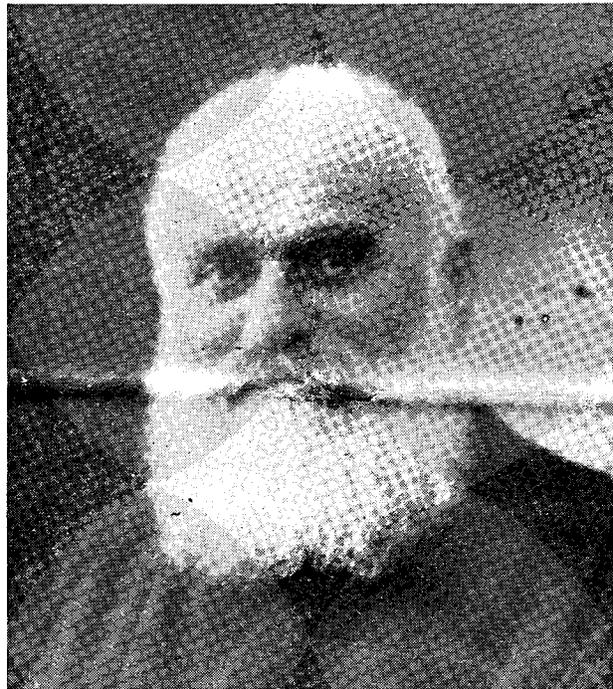
Չատիկը մօտ է արդէն: Յարուցեալ Փրկչին ձայնը պիտի լսեն դարձեալ անոնք՝ որոնք հոգեկան ականջներ ունին: «Ես եմ յարուսթիւն եւ կեանք» յայտարարեց աշխարհին Քրիստոս, որպէսզի անոնք որ մեղքի եւ մահուան խաւարին մէջ կը թարթափեն, ելլեն վեր անկէ. դէպի լոյս եւ դէպի կեանք: Ուժ, զօրութիւն պէտք է ասկայն երկրի ձգողութեան, մարմինի ծանրութեան հակադրելով անկէ վեր բարձրանալու համար: Այդ զօրութիւնն է որ պէտք է բերէ Չատիկը անոնց՝ որոնց աչքերը վեր կը նային, եւ վերին բաներու ցանկութեամբ կը վառին:

«Յլի՛ր դուն որ կը ննջես, վե՛ր կանգնէ մեռելներէն եւ լուսատու պիտի ըլլայ քեզի Քրիստոս», կ'արձագանդէ մեր Հայաստանեայց Եկեղեցին, կրկնելով Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ հնադոյն մէկ երգին պատասխիկը:

Չատիկեան շրջանին երբ եկեղեցի կուզաք՝ այս կոչը պէտք է հնչէ ձեր հոգիին մէջ: Արարողութիւններն, աղօթքներն ու երգերը այդ կոչին ընդլայնումներն ու պատկերադրողումներն են լոկ: Եկեղեցին ինքն իսկ գլխովին կայ՝ այդ կոչը արդիւնաւոր ընծայելու նպատակաւ:

Ամբողջ Աւագ Ծաբթուն մեր մտքին առջեւ պիտի պարզուի այն տօնամբ, որ կատարուեցաւ Գողգոթայի վրայ: Հոգեւին վերապրիլ հարկ է այդ տօնամբ, անոր մէջէն դուրս դալու համար իրբեւ աւելի արժէքաւոր մարդ, իրբեւ աւելի քրիստոնեայ հոգի:

Այդ տօնամբ մենք ապրած ենք աղցովին, տառայելով եւ մեռնելով վերնական կեանքին համար: Բայց որքան ատեն որ իւրաքանչիւրս նաեւ անհատապէս չապ-

ԼՈՒՍԱՀՈԳԻ Տ. ՎԱՀԱՆ ԱՒԱԳ ՔԱՀԱՆԱՅ ԽՈՅԵԱՆ
Աւագերէց Ս. Յվի. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ Փարիզի
(Ծնվ. 1855, ճնն. 1883, վխն. 1939)

րինք զայն՝ անհաղորդ կը մնանք իրապէս մեր Եկեղեցիին եւ անոր Ժողովուրդին, Հայ Ազգին հոգիին, անհաղորդ կը մնանք յարուսթեան կեանքին, եւ վերկենցազումի յոյսին ստուգութիւնը ամպի ծուկնի մը պէս կը ցնդի մեր ազգայնի հորիզոնին վրայ:

**

Չատիկը ուրեմն տրուած առիթ մըն է մեզի՝ ճիզ մ'ընելու դէպի հոգեւոր կեանք: Հոգեւոր կեանքի մուտքը՝ ապաշխարութեամբ եւ հազորդութեամբ է, գաւնալով, զղջալով, թողութիւն դտնելով եւ սրբութիւն առնելով: Չատիկեան հանդիսաւոր օրերու ժամանակացոյցը կը տեսնէք ուրիշ մէկ էջին վրայ այս թերթին: Անոնք որ պիտի հաղորդուին՝ օր մը կամ մի քանի օր առաջ պէտք է դան եկեղեցի խոստովանելու եւ «կում ստանալու համար: Ապա մինչեւ հազորդութեան ատենը ներքին պատրաստութիւն մ'ընելէ ետք՝ պէտք է երկկողմածութեամբ եւ հաւատքով մօտենան Սուրբ Աւագանին, աստուածային սնունդով կազդուրուելու եւ ճարտուրուելու ցանկութեամբ:

**

Կ'ուզէի նաեւ բան մ'ըսել այն շշուկներու մասին որոնք տեղական թերթերէն մէկ քանիին մէջ արձագանդ գտան Եկեղեցւոյս Ընկերակցութեան Ժողովին մէջ տե-

դի ունեցած կարգ մ'անհամաձայնութիւններու մասին: Մարդկային է որ շատ մ'անձերէ բազմապէս մարմիններու մէջ երեւան դան տարակարծութիւններ: Շատ դըժուար է որ մարդիկ միշտ իրարու համաձայն դառնան: Ասկայն ի վերջոյ միջոց մը կը դառնուի՝ տարբերութիւնները հաշտեցնելու եւ կարգադրութեան մը յանգելու: Եկեղեցւոյս Կրօնական Ընկերակցութեան Վրչ. Ժողովին մէջ յարուցուած խնդիրը ինքնին կարեւոր է, եւ չարժեք անդրադառնալ ատոր: Կարեւորն այն է՝ որ բարի կամեցողութիւններ չեն պակսիր, եւ արդէն ջանք կ'ըլլայ՝ որ հարթուի յառաջ եկած կնճիոր: Կը յուսանք որ ապարդիւն պիտի չըլլայ այդ ջանքը, եւ Եկեղեցւոյն, որուն համար աշխատողներուն մէջ ամէնէն աւելի պէտք է տիրէ քրիստոնէական սէրն ու համբերչութիւնը, կը դադրին անտեղի տարաձայնութիւնները:

Յամենայն դէպս ո'չ մէկ արգելք պէտք է ըլլայ՝ մեր վիճակայիններուն՝ մօտենալու Եկեղեցիին, իրենց կարելին ընելու անոր բարգաւաճման համար, անդամակցութեամբ, նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեամբ եւ պաշտամանց ներկայութեամբ, որպէսզի կարենայ Եկեղեցին իր բարերար պաշտօնը լիովին կատարել մեր ժողովուրդին հանդէպ:

Մնամ սիրով եւ օրհնութեամբ աղօթարար

1 Ապրիլ 1939

ՏԻՐԱՆ ՎՐԳ. ՆԵՐՍԱՅԵԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԻՆՅ ՔԷԱԷՆ

ՏՆՏԵԱԸ

Մարտ 12 կիրակի առաւօտուն Ս. Յվի. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ խօսուածին ամփոփումն է հետեւեալը...
ՂԿՍ. ԺԶ 1 - 10:

Աւետարանի դժուարին առակներէն մին է «Տընտեսի առակը»: Ամբաստանութեան մը հետեւանքով գործէ հանուած տնտես մը՝ իր գործատիրոջ ի վնաս կ'ուսկարկէ անոր պարտադաններուն հետ՝ որպէսզի այս վերջինները իր անգործութեան շրջանին նային իրեն: «Եւ Տէրը, կ'ընէ Աւետարանը, գովեց անիրաւ տնտեսը»:

Տարօրինակ գովասանք մ'արդարեւ: «Տէր» բառը Քրիստոսի համար դրուած ըլլայ կամ առակին գործատիրոջ համար՝ յամենայն դէպս դնահատանքը չփոթեցուցիչ է: Սակայն խնդիրը կը պարզուի այն ատեն՝ երբ տեսնենք առակին մէջ բազմաթիւ կեանքի երկու տարբեր մարդերուն մէջ մարդոց գործելու կերպերուն:

Աշխարհիկ եւ շուկայիկ մարդ մը բաւականաչափ խելք ունի եւ հնարամտութիւն կը գործածէ՝ նիւթական վը-

տանդի մ'առջեւ իր ապրուստը ապահովելու եւ ատենուան մը համար հաց, բնակարան եւ դպեալ ճարելու Բայց նիւթական այդ բարիքներէն անհունօրէն համար: աւելի արժէքաւոր հողեկան բարիքներու համար մարդիկ իրենց խելքն եւ ճարտարամտութիւնը չեն կիրարկեր: Եւ այս չեն ընել ո'չ միայն «այս աշխարհի որդիները», այլ եւ «լոյսի որդիները», որոնք հողեւոր առաւելութեանց արժէքը կը ճանչնան ալ: «Եթէ, ըսել կ'ուզէ Քրիստոս, այս աշխարհի որդիները, որոնք հողեկան հասկացողութիւն չունին՝ իրենց համար ժամանակաւոր ու ինքնին անարժէք առաւելութիւն մը ձեռք ձգելու համար ճարտար միջոցներու կը դիմեն, ինչո՞ւ դուք լոյսի որդիներ ըլլալով, պէտք եղած իմաստութիւնը չունիք ճարը խորհելու որ ձեր յաւիտենական կեանքը ապահովէք»:

Առակին մէջ հետեւաբար՝ գործատէրը կը ներկայացնէ զՀայր Աստուած, տնտեսը՝ քրիստոնեան, որ Աստուծոյ գործակատարն է լոկ այս աշխարհի մէջ, պարտապանները՝ Եկեղեցւոյ սուրբերը՝ (երկինքի կամ երկրի) որոնց հետ ի հաղորդութեան պէտք է ըլլայ քրիստոնեան իբրեւ լոյսի որդի:

Ի՞նչ է սակայն պատճառը որ մարդիկ կը յամառին անտեսել երկնաւոր բարիքները եւ անփոյթ դրուելու անոնց նկատմամբ, իրենք զիրենք յաւիտենական թշուառութեան վտանդին ենթարկելով:

Հո՞ր է անաւասիկ մարդկային կեանքի ողբերգութիւնը՝ մարդ իր արժէքը եւ իր հնարամտութիւնները չի ճանչնար. ան հաւատարիմ է իր գործակատարի պաշտօնին, անդիտակից է իր պատասխանատուութեան, հետեւաբար կը տարուի իր ստորին ընտելենէն եւ կը դիմէ գէպի կորուստ...:

Ո՛րք էր թէ մարդ պէտք եղած իմաստութիւնը եւ հնարամտութիւնը սեննար իր հոգիին ապագան ապահովելու...:

ԴԱՏԱՒՈՐԸ

Մարտ 19-ին խօսուածին ամփոփումը:
ՂԿՍ. ԺԸ 1 - 8:

Անաստուած ու անպատկառ դատաւոր մը տեղի կուտայ այրիի մը թախանձանքներուն, եւ անոր դատը կը տեսնէ՝ պարզապէս զգուկելով անոր պատճառած դըրձիւնացաւէն:

Ս. Ներսէս Շնորհալի, օրուան պատշաճ շարականին մէջ, հետեւելով Հյո. Եկեղեցւոյ աւանդական մեկնութեան կերպին՝ այլարանօրէն կը բացատրէ այս սուսկը, շատ դեղեցիկ կերպով:

Փակազօր մէջ պէտք է ըսել՝ որ մեր Եկեղեցւոյն

յատկանշական է Շնորհալիի այս առակին տուած մեկնութեան կերպը: Արեւմտեան Եկեղեցւոյ պատկանող աստուածաբան մը աստիք պիտի առնէր եղածին պէս, իր մակերեսային բացայայտ իմաստով եւ ալիպէս պիտի հանէր անոր նշանակութիւնը: Աւելի խորհրդապաշտ՝ եւ Աղեքսանդրեան ուղղութեան հետեւող՝ մեր Եկեղեցին աւելի խոր կը պեղէ, իմաստները դանկու համար:

Առակին մէջ՝ դատաւորը միտքն է, այրին՝ մարդուն հոգին, խոկ անոր սոսիք՝ մարմինը: Որքան առնոր միտքը անխրաւ է, աստուածային ճշմարտութիւններով եւ օրէնքներով չի կատարուիր, ուղիղ կերպով չի տրամաբաններ, իրողութիւնները անաչառ կերպով չի խտեր, չի վերլուծեր, տեղի տալով իր սպիտակութեան եւ կամ մարմինի ակտիւութիւններուն բռնութեան, այնչափ ատեն հոգին կ'անխրաւուի, կը հարստահարուի, եւ մարմինին անդժութեանց կ'ենթարկուի:

Կրնայ միտքը Աստուծոյ չվախնալ, այսինքն քրիստոնէական հաւատքէ եւ շնորհքէ դուրի բլլալ, կրնայ թարգմանէ չամ չնալ, այսինքն օրէնքներն արհամարհել, լինկերութեան յոռաճիմութեան եւ բարձրացման պահանջումներն անտեսել, բայց պէտք է ի վերջոյ նկատի առնէ հոգին զոյգութեան իրողութիւնը, պէտք է դորձածէ իր դատողութիւնը, մտածութեան օրէնքներուն համաձայն վերլուծէ իրողութիւնները, շջափելի, անուրանայի իրողութիւնները: Եւ երբ ընէ այս բաները՝ անուրանայի փաստերուն մուրճի հարուածներուն տակ ընցուած՝ պիտի պարտաւորուի տեղի տալ հոգիի թախանձանքներն, պիտի պարտաւորուի դատապարտել մարմինը, որ ա'լ անիկա իր կօշիկէն վեր չելլէ, եւ հոգիին վրայ տիրապետելու եւ դայն անխրաւելու չյաշակնի, այլ մնայ իր ծառայի վիճակին մէջ:

Քրիստոս մարդուն մարքէն չի պահանջեր տեղատրուութիւն, աչառութիւն, «աչք գոցել» անբանաւոր հատուածներու: Կը պահանջէ միայն որ ան ըլլայ արեւար, իրատես, ասող, թափանցող: Քրիստոսն էութիւնը լուսականաչափ բանաւոր է ինքզինք պարտադրելու համար մարդկային մարքին, կը բաւէ միայն որ ուղիղ մըտածել զիմանայ այդ միտքը:

Անաչառ միտք... ասա ինչ որ կ'ուզէ հոգին:

ԳԱԼՈՒՍՏԸ

Մարտ 26-ին խօսուածին ամփոփումը:

ՂԿՍ. ԻԳ. 39:

Փրկչի երկրորդ դալատեան հատաքը անտեսուած տարր մըն է ներկայիս Քրիստոնէական ուսուցման ընդ-

հանուր բովանդակութեան մէջ: Ասոր պատճառը կրկին է. նախ՝ դալատեան մասին հաւատքը ծանր բարոյական պահանջումներ կ'ընէ մեր դարու մակերեսային քրիստոնեաներէն, եւ ատոնց ծանր կը թուին անոնք: Յետոյ՝ լուս համաձայնութիւն մը կայ կարծես՝ թէ Գալատեան ուսուցումը բաւական բանաւոր չէ արդի «լուսամիտ» մարդուն համար:

Այս երկու պատճառներն ալ թիւրիմացութեան հետեւանք են:

Նկարագրութիւնը այն դէպքերուն, զորս Աւետարանը կը զուգորդէ Քրիստոսի Երկրորդ Գալատեան, պէտք չէ անտուի իրրեւ յուսանկարչական ճշգրիտ արձանագրութիւնը պատահելիք տիեզերաբանական երեւոյթներու: Տակնուլրայութեանց այդ պատկերը որ կը դժէ աւետարանը՝ կը ցուցնեն մեզի միայն նիւթական տիեզերքի այժմեան կարգին վախճանականութիւն եւ ժամանակատրուութիւնը, եւ հոգեւոր տիեզերքի մը վերջնական հաստատումը՝ Քրիստոսի յաւիտեանական տիրապետութեամբ: Թէ նիւթական տիեզերքը յաւիտեանական չէ՝ ոչինչ ունի անհատաալի: Թէ հոգեկան իմանայի աշխարհ մը կայ այս զգայի աշխարհէն ետք եւ անդին՝ նմանապէս ոչինչ ունի անհատաալի:

Ե՞րբ սակայն տեղի պիտի ունենայ Քրիստոսի Երկրորդ Գալատար: Եթէ «երբ»ով կը հասկնանք երկնային մարմիններու թաւալումներուն թուումներով չափուած ժամանակի տեւողութիւն մը՝ պէտք է պատասխանել Փրկչին եւ Առաքեալին հետ թէ ո՛չ ոք զիտէ գոյն: «Ո՛չ իսկ Որդին»:

Իսկ «երբ»ով եթէ պիտի հասկնանք դէպքերու կատարումներ, այսինքն յաւիտեանական ընթացքներ, այն ատեն պիտի պատասխանենք. — երբ մարդիկ իրենց սրտին խորէն թոած ազդակով մը Աւետարանին հետ գոչեն. «Որհնուած է այն որ Տիրոջ անունովս կուղայ»:

Յաւիտեանը չըջան մը, ընթացք մըն է՝ որ օրերով եւ տարիներով չի չափուիր, այլ դէպքերու կատարումով: Այսպէս կարելի է մէկ յաւիտեան նկատել՝ աշխարհի ստեղծումէն մինչեւ մարդուն ստեղծումը՝ կարող չըջանը. ուրիշ յաւիտեան մը՝ մարդուն սկիզբէն մինչեւ Քրիստոսի մարդկութիւնը: Ուրիշ յաւիտեան մը՝ Քրիստոսի կեանքը այս աշխարհի վրայ, եւ այս վերջին յաւիտեանը իր երեսուն երեք տարիներով աւելի մեծ յաւիտեան մը կրնայ նկատուիլ քան այն միլիոնաւոր տարիներու չըջանը՝ ուր մեր երկիրը միջոցին մէջ կը դատնար ասանց սեւէ մեծ դէպքի մը պատահումին: Փրկչի պիտի գայ ուրեմն երբ մարդիկ Աստուծոյ Այրայութեան կատարեալ քաղաքացիներ ըլլան, երբ

այնպիսի հողի մ'ունենան, որ օրհնեն Տիրոջ անունով եկողը, փոխանակ սպաննելու դայն, ինչպէս Հրեա- երը կ'ընէին: Զուր տեղ չէ որ Փրկիչը Հրէից մարգարէ- ասպանութիւնը սրտառուչ դառնութեամբ մը ձաղկելէ ետք՝ անմիջապէս իր Երկրորդ Գալուստին մասին կը խօսի: Հրէից ետանքը ձեւապաշտութիւնը դատապարտե- լէ ետք՝ կատարելապէս հողեւոր աստուածապաշտութեան դարձը յաւիտեան մը կը փայլեցնէ իր ունկնդիրներուն աչքին:

Սակայն անգամ մը յաւիտեաններու բուն իմաստին հասկացողութեամբ տարիներ կամ դարեր համբելու պարտաւորութենէն ձերբազատուելէ ետք, եւ Քրիստոսի Երկրորդ Գալուստը դէպքի մը իբրեւ վերջնական կա- տարումը ըմբռնելէն ետք՝ կրնանք եւ պարտաւոր ենք ըսել՝ թէ Քրիստոսի Գալուստեան յաւիտեանը արդէն ըս- կած է, եւ յառաջ երթալու վրայ է: Սկսած է մինչեւ իսկ Քրիստոսի այս աշխարհի վրայ երեւումով:

Ամէն անգամ որ հողի մը Քրիստոսի տիրութիւնը կ'ընդունի, Քրիստոսի Գալուստեան դէպքը տեղի կ'ունե- նայ այդ հողի մէջ, ակնարկուած ընդունելութեան ուժղնութեան չափով: Ամէն անգամ եւ ինչ չափով որ ընտանիքի մը մէջ, աղջի մը մէջ, մարդկութեան մէջ, տիեզերքի մէջ Քրիստոսի թաղաւորութեան հոգաա- կութիւնը կ'իրականանայ, այնքան անգամ եւ այն չա- փով Քրիստոսի Գալուստեան դէպքը կը կատարուի:

Եւ որովհետեւ այս դէպքին կատարումը մարդոց «Աստուծոյ դործակցութեամբը» միայն կրնայ տեղի ու- նենալ, այդ պատճառաւ «ո՛չ ոք դիտէ» թէ «երբ Տէր տանն գայցէ»: — Թէպէտեւ ուրիշ տեսակէտով մը զի- տենք թէ պիտի դայ Ան երբ մարդիկ հողելին եւ իրա- պէս «օրհնեն զԱյն որ Տիրոջ անունովը կուգայ»:

Բայց ի՞նչ է պայմանը զոր պէտք է լրացնէ մարդ Աստուած — Թաղաւորը ողջունել կարենալու համար:— Զփախչիլ եկող եւ գալիք թաղաւորութեան ճշմարիտ քաղաքացիի հողեկան եւ բարոյական պարտականու- թիւններէն: Երկնաւոր հարստներէն ներս կրնանք մտնել՝ միայն հարստեկան զգեստներովը իրապէս քրիստոնէա- կան կեանքի մը: Դասայիք ըլլալ բանակէն վատարար՝ կ'ուշայնէ, կը ձախողեցնէ հաստատումը ցանկալի կար- գերու, որոնց ներքէն իրա՛տն երջանկութիւն մը պի- տի կրնար վախելի մարդը:

ԱՒԱԳ ՇԱՐԱԹ

Աւագ Շարաթը ամբողջ Երջան մըն է, որուն ըն- թացքին Փրկչին փրկագործութեան եւ անօրինութեան պատկը եւ լրումը կազմող դէպքեր տեղի կ'ունենան: Այդ դէպքերուն վերջիչումը եւ մանաւանդ վերապրումը հական կարեւորութիւն ունին հաւատացեալի հողեկան փրկութեան համար: Այդ պատճառաւ Զատիկը՝ Աւագ Շարաթին հետ՝ Եկեղեցւոյ տօներուն առանցքը կը կազ- մէ, եւ անոնց մէջ կեդրոնական տեղ կը դրուէ:

ՂԱԶԱՐՈՒ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ

Աւագ Շարաթը կը սկսի Ղազարու Յարութեան յի- շատակով: Ղազար մեր Տիրոջ սիրելի բարեկամն էր այ- ներկրի վրայ, եւ անոր տունը Փրկչին յաճախակի այցե- լութիւնը կ'ընդունէր: Ղազարի ջոյրերը, Մարիամ և Մարթա՝ կը պատկանէին փոքրաթիւ խումբին այն կի- ներուն, որոնք Յիսուսի առաջին հետեւողները եղան: Եւ որոնք բոլորանուէր ծառայութիւն կ'ընէին Քրիստո- սի եւ Անոր Առաքեալներուն, անոնց առանին պէտքե- ռուն հողացողութեամբ, երբ մանաւանդ Երուսաղէ- տանուէին անոնք: Ղազարու տունը ժամադրավայրն է: Հաւանաբար առաջին քրիստոնեաներու փոքր հաւա- քոյթներուն: Այս նպատակին համար շատ յարմար էր այդ տունը, որ Երուսաղէմէն դուրս, բայց քաղաքի մօտ Բեթանիա գիւղին մէջ կը գտնուէր:

Ու պատահեցաւ որ Փրկչին Երուսաղէմէն բացա- կայութեան առեն Ղազարոս վախճանեցաւ: Եւ որով- հետեւ մօտ էր Իր մահն ալ, Յիսուս պէտք տեսաւ յա- ռութիւն տալ Ղազարոսին, որպէս զի ցոյց տայ իր ախ- րապետութիւնը մահուան վրայ, եւ Իր ալ յարութեան մտօսին իրեններուն հաւատքը ապահովէ՝ «յառաջադոյ՝ ծանուցումով» մը, ինչպէս Շարականը կ'ըսէ: Աստու- ցուցուց Քրիստոս որ ոչ թէ միայն յաւիտեան կենդա- նի է Ինք, այլ նաեւ «կենդանութիւն տուող» է, իրա- կան իմաստով մը: Այդ կենդանութիւնը կը պարգեւէ Ան անշուշտ իր «բարեկամներուն», Զինք սիրողներուն, ուրիշ խօսքով՝ ճշմարիտ քրիստոնեաներուն:

Յիսուս լացաւ Ղազարոսի մահուան վրայ, եւ ու- տով ցուցուց Աստուծոյ արամութիւնը՝ հողեւոր մահ- ուան եւ մեղքին վրայ. ցուցնելով միանգամայն՝ թէ մեղք եւ մահ վերջնական իրողութիւններ չեն, մարդ անոնց բռնի տիրապետութեան տակ չէ, եւ թէ յարու- թիւն մը կայ մարդուն համար, աղբիւր ամէն յոյսէ եւ արիւթեան:

Յիսուս կը «սիրէր Ղազարը» կ'ըսէ Աւետարանը. բայց այդ սէրը գործի մը ոչ առիթը եղաւ Ղազարու քոյրերուն լացը, այսինքն ապաշխարութիւնը, որ մեղաւորին միջոցն է Աստուծոյ սէրը եւ բարութիւնը իր վրան հրաւիրելու:

ԾԱՂԿԱԶԱՐԳ

Ծաղկազարդը Քրիստոսի վերջին անգամ եւ հանդիսաւորապէս Երուսաղէմ մուտքին յիշատակն է: Երուսաղէմ Աստուծոյ, Սրբութեան քաղաքն է, որուն ականակներ (մեղքը) տիրած էին: Քրիստոս իր մուտքով իբրեւ թագաւոր կը գրաւէր վերստին իր Քաղաքը: Այդ գրաւումը ղէնքով, եւ պողպատներու շկահինով չէր որ տեղի ունեցաւ: Քրիստոսի զինուորները եւ զօրավարները՝ պարզ, բարի մարդիկ էին, որոնք իբրեւ ղէնք ունէին ձիթենին, — խաղաղութիւնը, եւ արմաւենին-քաղցրութիւնն ու հոգեկան բարձրութիւնը, իրական հոգիի յաղթանակին համար անհրաժեշտ ղէնքերը: Եւ ինք, Երկնաւոր Թագաւորը իշու մը վրայ նստած էր, խոնարհութեան բարձրութիւնը եւ զօրութիւնը ցուցնելու համար:

Ժողովուրդը ցնծութեամբ ղիմաւորեց ղինք, եւ ծաղիկներով զարդարեց Անոր ճամբան, օրհնելով ի սրտէ՝ զԱյն «որ Տիրոջ Անուսովը կուղայ», փոխանակ գալու ուժի եւ բռնութեան, ատելութեան անունով, ինչպէս այս աշխարհի յաղթականները:

Ծաղկազարդը ուրեմն Քրիստոնէին ծաղիկներով ղիմաւորելն է իր Սուրբ Թագաւորն ու Փրկիչը, երբ Ան կուղայ իր հոգիի քաղաքին մէջ, կամ մարդկային ընկերութեան մէջ, խաղաղութիւնն ու սէրը հաստատելու համար հոն:

Նոր Երուսաղէմը Քրիստոնէական Սուրբ Եկեղեցին է. որ նաեւ Աստուծոյ Քաղաքն է: Եւ ամէն Ծաղկազարդ՝ Քրիստոնէական վարչաձեւի այդ քաղաքին մէջ հաստատման տարեդարձն է, չլսուած եւ արտակարգ յեղափոխութեան մը հետեւանքով:

ԴՈՒՅԱՑԻՔ

Քրիստոս երբ Նոր Երուսաղէմի, Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ թագաւոր հռչակուեցաւ՝ նովին իսկ զօրծով ամէն քրիստոնեայ Աստուծոյ թաղաւորութեան հպատակ դարձաւ, եւ այդ իրաւակարգի մէջ քաղաքացիական իրաւունք ստացաւ: Այս նոր իրաւակարգը միայն այս աշխարհի չէ որ կը վերաբերի, այլ նաեւ հանդերձեալ աշխարհի: Անոնք որ այս աշխարհի մէջ իրենց թագաւորին նկատմամբ իրենց քաղաքացիական պարտականութիւնը լրիւ կը կատարեն իբրեւ ճշմարիտ քրիս-

տոնեաներ, անոնք՝ Հանդերձեալին մէջ ընտրեալներու կարգը մտնելու իրաւունք կը ստանան: Դոնբացէքը այս մուտքը խորհրդանշող արարողութիւնն է: Քրիստոսի բանակին մէջ հաւատարմարար ծառայող զինուոր-Քրիստոնեային պսակման խորհուրդն է Դոնբացէքը:

Աւետարանի առակին մէջ՝ այն կոյսերը միայն հարանիք կրցան մտնել՝ որոնք իմաստուն գտնուած էին իրենց իւզը կանխաւ պատրաստելու, որպէսզի լուսաւորեն հարանիքը: Ուստի այն քրիստոնեան որ լոյս չունի իր հոգիին մէջ՝ չի կրնար մտնել լոյսի թագաւորութեան մէջ, լուսաւորներու ընկեր ըլլալու համար: Այլ կը մնայ դուրսը, մութին մէջ, մեղքի եւ ատելութեան մէջ, յիմար կոյսերուն նման: Եւ Լոյսի Թագաւորութեան առաջնորդող դրան բանալին է՝ խոստովանութիւնն ու ապաշխարութիւնը, որուն համար ալ Զատկական շաբաթէն առաջ հաստատուած է Մեծ Պահճը:

ԱԻԱԳ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Յիշատակ Աստուծոյ Արարչութեան: Ո՛ր թէ միայն նրա թական տիեզերքի՝ այլ նաեւ մարդկային հոգիի, որ զօրութիւն առաւ Աստուծոյ կամքով, համաձայն իր պատկերին: Աստուծոյ լոյսով լուսափայլ զարդարումը Աւաջին Մարդուն, եւ Քրիստոսի գալստեան նորոգումը եւ վերարձարծոնմը առաջին այդ լոյսին եւ փառքին — Աւագ Երկուշաբթիի խորհուրդն է:

Աւագ Երկուշաբթիի խորհուրդին հետ կապ ունի Թղենիի Չորացումին յիշատակը:

Յիսուս Ծաղկազարդի յաջորդ առաւօտուն՝ Բեթանիայէն ելլելուն — կը պատմէ Աւետարանը — տերեւալից ձիթենի մը տեսաւ հեռուէն, մօտեցաւ եւ պտուղ վնասեց անոր վրայ եւ չգտաւ, «վանդի դեռ թուղի ատեն չէր»: Ասոր վրայ անիծեց Յիսուս ծաւը ըսելով՝ թէ յետ այնուսիկ ո՛չ ոք պտուղ պիտի ուտէ անկէ:

Գիտենք՝ թէ Այլամ երբ մեղանչեց՝ իր մեղքութիւնը թղենիի տերեւով ծածկեց դրախտին մէջ: Թղենիի այդ տերեւը կը խորհրդանշէ մեղքը, որով մարդ կը ծածկէ ինքզինք՝ հակառակ գտնուելուն այնպիսի տեղ մը, որ իր անմեղ երջանկութեան համար սահմանուած էր, եւ որուն մէջ մարդ Աստուծոյ փառքը պէտք էր հաղնէր, փոխանակ թղենիի տերեւին, մեղքին:

«Տերեւալից թղենին» չորցնելով Քրիստոս սորվեցուց թէ ինք յարութեամբ եւ Հին Մարդուն նորոգութեամբ կը չորցնէր մեղքը, որ տերեւ (- հաճոյք) ունի թէեւ, բայց սնունդ տուող պտուղ (-կեանք) չունի:

Հետեւաբար՝ մարդը նորոգելով եւ յարուցանելով՝ անոր փոխան թղենիի տերեւին՝ փառք հաղցուց:

ԱԻԱԳ ԵՐԵՒԱՆԻ

Տասը Կոյսերու առակին յիշատակը: Քրիստոնեայ ըլլալը բաւական չէ. պէտք է իմաստուն ըլլալ եւ քրիստոնէութեան տուած առանձնաշնորհումներն արժեցնել զործօն եւ յարձակողական կեանքով մը: Անդու թուրքերը, ճակատագրապաշտ անտարբերութեամբ մը՝ Աստուծոյ զայրոյթի ժայռին կը դարնէ մարդը, եւ զայն սընանկութեան անդունդին մէջ կը կորսնցնէ: Աստուծոյ կողմէ հրաւիրուած քրիստոնեան՝ դիտնալու է արժէքը այդ հրաւէրին:

Յիշատակը՝ հետեւաբար նաեւ քանքարներու առակին՝ ուր մարդ մը հինգ քանքարով հինգ եւս կը շահի, ուրիշ մը՝ երկուքով երկու կը շահի, իսկ ուրիշ մը իր մէկ քանքարը կը տանի եւ կը թաղէ:

Յիշատակը նաեւ Զրհեղեղին, որուն պատմութեան համաձայն Աստուած իր ապահով կեանքի տապանին մէջ կ'ընդունի իրեն հաւատացողները, իսկ մնացեալները կը սուղին եւ կը կորսուին ջուրերու մէջ, ինչպէս Կոյսերը մութին մէջ: Օրուան ամբողջ խորհուրդը հետեւաբար՝ Աստուծոյ Արքայութիւնը մտնելու համար քրիստոնէին ունենալիք պատրաստութեան վրայ է, երբոր զայ վերջին Օրը:

ԱԻԱԳ ԶՈՐԵՒԱՆԻ

Աստուծոյ հրաւէրին, եւ այդ հրաւէրին պատրաստուելու պարտականութեան հակառակ՝ այս օրուան խորհուրդն է մարդուն ապերախութիւնը՝ իր մէջ բոյն դրած չարիքին հետեւանքով: «Մարդը զԱստուած կը վաճառէ» Շարականին բառով: Կը դաւաճանէ Անոր, կը մատնէ զԱյն: Նոր սքանչելիք մը կ'երեւի աշխարհի վերայ — արարածները Արարիչին սպանութեան խորհուրդը կը խորհին:

Այս իրողութեան շին Կտակարանին զուգահեռականն է Աբրահամի եւ Սարրայի ծիծաղն ու հեգնանքը՝ Աստուծոյ խոստումին վրայ: Ծնական ու ապականած մարդը Աստուծոյ խօսքին եւ զործին վրայ կը խնդայ զայն կ'արհամարհէ, զայն շահագործել կը ջանայ:

ԱԻԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ - ՈՏՆԼՈՒԱՅ

Բայց մարդուն այս դաւաճանութեան եւ չնականութեան հակառակ Աստուած տակաւին չի լքեր զայն: Եւ խոնարհութիւնն է իր միջոցը՝ զայն զրաւելու: Մտառայի կերպարանքով՝ իրեն յէջ դաւաճան ստքը կը լուսայ զաննք մաքրելով Չարին պատրանքներէն: Եւ իր խոնարհութիւնը մինչեւ մահ տանելով՝ մարդուն կը նուիրէ իր մարմինը եւ արիւնը, զոհողութիւնը իր ծայրակէտին հասցնելով, որպէսզի այդ մարմինն ու արիւնը ճաշա-

կելով՝ զգաստանայ ան Աստուծոյ խորհրդաւոր զօրութեամբ եւ կեանքի դառնայ, Լոյսին դառնայ:

Մարդուն անաւոր մեղքին դէմ՝ Աստուած անաւոր դեղ մը կուտայ — Ինքզինքը: Այն որ հին պտուղին ճաշակումովը մահացած էր հողեւորապէս, վրիպելով իր ճշմարիտ ճակատագրէն, կը նորոգուի՝ Աստուծոյ հաղորդուելով, եւ կենդանարար պտուղը ճաշակելով:

Այս բոլորով կը ցուցնէ մարդուն հանդէպ իր սէրը, որ մինչև թաշ կ'առաջնորդէ զինք, եւ որուն փոխադարձը կը պահանջէ մարդէն, իբրեւ միակ դարմանը ամէն կերպ չարիքներու:

Շին Կտակարանի մէջ Աբրահամ իր որդին Աստուծոյ ընկերու պատրաստ կը գտնուի: Եւ Իսահակ զՔրիստոս կը խորհրդանշէ:

ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹ

Յիշատակը այն չարչարանքներուն՝ զորս Յիսուսի աստուածային սէրը կը պարտադրէ Իրեն: Աշխարհի մեղքերուն անտանելի բեռը Ինք կը կրէ Քրիստոս՝ թաշով՝ որպէսզի արգիլէ մարդիկը անոր տակ ճգմուելէ: Կը կրէ տառապանքին ամէնէն սոսկալին՝ երբ իրենները կը լքեն զինք ու կը փախին: Իր եղբայրներն անգամ կ'օտարանան Իրմէ: Մինակը կը մնայ Ան Աշխարհի եւ Յաւիտենութեան դէմ առ դէմ, պաշարուած «չունեքէ եւ ցուլերէ», ինչպէս Շարականը կ'ըսէ: Եւ այն անլուր մըղձաւանջին մէջ՝ երկնային խաղաղութեամբ մը իր սիրոյ կտակն կ'ընէ աշակերտներուն, կտակ՝ երկինքէն հոսող վստմութեամբ մը օծուն: Եւ յետոյ՝ արիւնի ճապաղիքներուն մէջ թաթաւուն՝ ոճրադործ սպանիչներու համար իսկ, քալեց դէպի մահ եւ յաղթանակ:

Աւալ Ուրբաթ օրը տեղի կ'ունենայ հաւատի եղբրական անձառ եւ անիմանալի տուամը: Աստուծոյ Որդին կը մեռնի թաշին վրայ: Մահուան ճամբով դէպի կեանք երթալու զարհուրելիօրէն եղբրական իրողութիւնը կը բեմադրուի: Իրականութեան երկու ափերուն միջև անդնդացող վիճը կը կամըջուի: Մարդ, աշխարհ, ամէն ինչ իմաստ կը ստանան:

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ

Քրիստոս կը թաղուի: Աստուծոյ փառքը՝ քարի տակ կը ծածկուի, կտաններու մէջ պատած, եւ մարդիկ ճշմարտութիւնն ու կեանքը թաղել կարծելէն ետք՝ զայն կը կարծեն նաեւ կնքած ըլլալ՝ մատանիի կտորով մը: Ո՛վ մարդուն ունայնամտութեան: Ի՞նչքան կը քրտնի ան՝ սաստիկ վախէն՝ որ մի գուցէ արդարութիւնը եթէ ազատ ձգուի՝ իր մուրճին տակ ճգմէ անօրէնութեան դեւին դուրսը: Արդարութիւնը սպաննելէն

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ ՄԻՋԻՆ ԴԱՐՈՒ ԱՐՇԱՒԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ՇԱՆԴԷՊ

Քաղաքագործի ժողովով (451), որ աստուածաբանական տեսակետի շատ կարևոր թուականն մը կը ներկայացնէ, եւ բարբարոսաց արշաւանքներուն պատճառաւ հոմալական կայսրութեան ազդեցութեան տկարացումովը սկսած օտարացումը Արեւելեան եւ Արեւմտեան Քրիստոնէութեանց միջեւ՝ Միջին Դարուն հետզհետէ տիրական երեւոյթ մը դարձաւ եւ Եկեղեցոյ երկու մեծագոյն հաստեմաներէն իւրաքանչիւրը առանձինն ուղղութիւն եւ նկարագիր ստանալ սկսան։ Անոնց մէջ հետզհետէ շեշտուող զանազանութիւնը թէ՛ ոչ իր եւ թէ՛ անոր արտայայտութեանց տեսակետէն՝ ի վերջոյ պատճառ դարձաւ վճռական խորմի՛ միաբնակ հաստեման հետ՝ Ե. դարուն, իսկ յունական երկարնակ հաստեման հետ՝ շատ աւելի ուշ, ԺԱ. դարու կիսուն։ Այդ խորմը գեոչէ դարմանուած։

Ակնարկուած այս զանազանութեանց պատճառները դիւրին չէ իրենց ազդիւրին հանել։ Եթէ փորձէինք՝ սկսեք պիտի ըլլար ելնել Աստուծոյ անհասանելի նախախնամութեան։ Բայց երկրորդական պատճառներ կրնան նկատուիլ՝ երկու երկրամասերու բաժին ինկած քաղաքակրթական ժառանգութեանց տարբերութիւնները, քաղաքական եւ տնտեսական պայմանները, ինչպէս նաև ցաղային յատկանիշներու տարբերութիւնները ևն։

Իրողութիւնը, զոր պէտք չէ աչքէ վրիպեցնել՝ այն է, թէ Արեւելքի Քրիստոնէութիւնը, քաղաքային կայսերական իշխանութեան վրէլումովը, է դարէն սկսեալ հետզհետէ, եւ ԺԵ. դարու կէսէն ետք, երբ ենթարկուեցաւ ալլախրօն եւ բարբարոս ժողովուրդներու արշաւանքներուն եւ քաղաքականապէս նուաճուեցաւ անոնցմէ՝ չկրցաւ յաջող ճիւղ մ'ընել բարոյապէս եւ կրօնապէս նուաճելու զանոնք։

Մնաց որ նախ Պարսիկները, իրբեւ աւելի հին եւ արմատացած, իրեն յատուկ աշխարհահայեացք մը եւ իմաստասիրական գրութիւն մ'ունեցող կրօնքի մը ժառանգորդները, եւ ասպա Մահմետական Արարները, իրբեւ աւելի նոր եւ յարձակողական կրօնքի մը խելայեղ տարածիչները, մրցումի ալ կը յաւակնէին ելնել Քրիստոնէութեան հետ։

Առաջին դարերուն յունահոմալական քաղաքակրթութիւնն ու կրօնները նուաճող Քրիստոնէութիւնը Միջին Դարուն սկզբնաւորութեան Արեւելքի մէջ արդէն իրբեւ եկեղեցական յորինուածութեան ուժասպառ վիճակ մ'ունէր եւ Մահմետականութիւնը ընկրուելու հերկիւնեան ճիւղին անբաւարարն էր։ Ընդ ինչպէս անբաւարար եղաւ նոյն խուժումին առջեւ Արեւմուտքի Ափրիկեան եկեղեցին։ Յետոյ՝ Միջնադարու վերջին ժա-

մանակներու արեւելեան անքաղաքակիրթ հորդաներն ալ բոլորովին արեւնաբամ գտան Մահմետական լուծին տակ ապրիլ վարժուած կամ իրենց ներքին կեանքովը մեկուսացած եւ կացութեան հետ հաշտուած Քրիստոնէութիւնը, եւ չկրցան տեսնել որ կրնային առնելք բան մ'ունենալ անկէ։

Արեւմուտքի մէջ, ընդհակառակն, թէեւ քաղաքակրթութեան մակարդակը չափազանց իջաւ բարբարոսներու արշաւանքներուն հետեւանքով, բայց կարողի, յարձակող ու թարմ ուղիով օժտուած տեստոնները բարձրացան վեր՝ հանդիպելու համար խոնարհած, ասկայն այլեւս իր էութեամբը քրիստոնէական դարձած քաղաքակրթութեան, եւ այս խառնուէն ծնաւ հետագային արդի եւրոպան։ Միայն թէ շատ կարևոր է չբմոռնալ՝ որ Արեւմուտքի բարբարոսները չէին արշաւեր միացեալ ու կողմակերպեալ կրօնքի մ'անունով, ինչպէս Արարները, սեմալիան Արարները, եւ ոչ ալ բազում դարերէ ի վեր քաղաքական դերութեան եւ հարստահարութեան մատնուած Քրիստոնէութեան մը դէմ, ինչպէս Սելճուկները, Թաթարները, Թուրքերը։ Այլ կ'արշաւէին ցեղ աւ ցեղ, առանց կողմակերպութեան, առանց կրօնք ըսուելու արժանի բան մ'ունեցած ըլլալու, եւ յայտնապէս ու պարզապէս հացի համար։ Եւ կ'արշաւէին կայսրութեան լքուած բայց տակաւին կանուոն քաղաքակրթական պատրաստ շէնքի մը մէջ։

Միջնադարը կը գտնէ Արեւելեան եկեղեցին փրշուած, աղղային միութիւններու բաժնուած, պարզապէս առ ի շոյժէ աւելի համապարփակ միութեան մը, իրբեւ հետեւանք ընդհանրականութեան զազափարին տկարացման, քանի որ ժողովուրդները իրենց ուղիուն ճարը նայելու անմիջական պէտքին առջեւ գտան իրենք զիրենք։ Այս կերպով կազմուած աղղային եկեղեցիները (յոյն, հայ, եգիպտական, ասորական, եւն.) բնականաբար սկսան կեղեւ կապել, ճիտական եւ մերթ վարդապետական տարբերութիւններ երեւան բերելով, եւ անոնց պարզապէս բնազգաբար տարապայման ուշադրութիւն ընծայելով։

Մինչդեռ Արեւմուտքը, տողորուած ընդհանրահանութեան տեսիլքին հողիովը, վերածուեցաւ հետզհետէ ուժեղ, համապարփակ կազմակերպուած եկեղեցիի մը, եւ ի սկզբան անուանապէս միայն քրիստոնէոյ դարձած հսկայ զանդուածները, — որոնք, պէտք է ըսել, միացուցիչ զօղի մը պէտք այ ունէին անհրաժեշտօրէն — ի մի ձուլեց եւ քրիստոնէացուց մէկ կեղբոնէ կառավարուող ուժեղ նուիրապետութեան մը շնորհիւ, որ իր հոմալականութեան նկարագրիւր չկորսնցուց երբեք։

ՀԱՅ ԲՐԻՍՏԱՆՆԵԱՆ Ի՞ՆՉ Կ'ԸՆՆԷ ԶԱՏԿԻ ՇԱԲՈՒՒՆ

1. Նախ՝ առիթ եւ ժամանակ կը դռնէ՝ եւ չորս Աւետարաններուն վերջին մասերուն մէջ՝ Յիսուսի Զարչարանքներուն եւ Յարութեան պատմութիւնը մտադրութեամբ կը կարդայ, Երուսաղէմ Մուտքէն սկսեալ:

2. Եկեղեցի կուգայ՝ մանաւանդ հանդէսի օրերուն:

3. Եկեղեցիին մէջ փոխանակ ոչինչ բաներու մասին յտածելու եւ երբեմն ալ խօսելու՝ իր լսածներուն եւ տեսածներուն մասին կը մտածայ, եւ կը նայի որ ինչ կերպով կրնայ օգուտ քաղել իր հոգին:

4. Մանաւորացւոյ՝ իր մեղքերուն մասին կը մըտածէ, կը արտմի, կը զզջայ, եւ Աստուծոյ ու քահանային կը խոստովանի:

5. Հաւատքով ու լրջութեամբ հաղորդութեան կը մօտենայ, եւ Տիրոջ մարմինէն եւ արիւնէն կը ճաշակէ, եւ հոգւով կ'ուրախանայ, կը մխիթարուի:

6. Իր մեռելները կը յիշէ, եւ անոնց համար կ'աղօթէ որ Աստուծոյ Արքայութեան արժանի ըլլան: Եթէ կարելի է՝ Մեռելոցի օրը դերեղման կ'երթայ:

7. Իր ողջ ազգականները, բարեկամները, ազգակիցները, իր ազգը, եւ բոլոր մարդերը կը յիշէ՞, անոնց նկատմամբ սէր դնելու կ'աշխատի, եւ կ'աղօթէ անոնց համար:

Այս հոգեւոր դործերուն կը միացնէ նաեւ դործնական ուրիշ բաներ:

1. Կ'աշխատի ողորմութիւն մը տալ կարօտեալի մը, կամ հայ բարենպաստակ հաստատութեան մը, եւ տասապեալները կ'ուրախացնէ:

2. Կ'ուրախացնէ իր ընտանիքը: Խթման եւ Զատիկի օրը տունը ուրախութիւն կը սարքէ, իր ընտանիքին հետ Զատիկը կը վայելէ, կարմիր հաւկիթին հետ՝ իր հայկական — աւանդական կերակուրներուն սեղանին շուրջ իրենները կը բոլորէ:

3. Իր բարեկամներուն եւ ազգականներուն տունները կ'այցելէ, կ'ուրախանայ եւ կ'ուրախացնէ, անոնց Զատիկը կը շնորհաւորէ՝ ըսելով «Քրիստոս Յարեաւ ի մեռելոց» եւ կամ պատասխանելով «Օրհնեալ է Յարութիւն Քրիստոսի»:

Վերջապէս՝ կը նայի որ Զատիկը պարապի անցուցած չըլլայ:

«Զի՞ խնորհի գիկնդամիմ ընդ մեռեալս. յի աւս այլ յարեալս»:
ՂԱՄ. ԻԳԾ:

«Երանի անոնց որոնք չ'են սեսած եւ պիտի հաւատասան»:
ՅՈՒՂ. ԻԶԳ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԱԹՈՒՌ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ

Անուան Տօնը Ագառօնի վերածուած

Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին մէջ ամէն տարի հանդիսաւորութեամբ կը տօնուի Վեհափառ Տ. Սահակ Հայրապետի անուան տօնը: Այս տարի եւս առ այդ պատրաստութիւն տեսնուելէն ետք՝ ստացուած է Երուսաղէմի Սրբ. Պատրիարքին վարիճանման բօթը: Փոխանակ տօնի՝ կատարուած է հոգեհանդիսո՞ւ փոքր 12-ին: Բէէյրութէն խառն բազմութիւն մը փութացած է Անթիլիաս (որ Բէէյրութի զիւղերէն մին է): Արասաւալից շէշտով դամբանականը խօսած է Կաթողիկոսական Ընդհ. Փոխանորդ Տ. Պետրոս Արքեպիսկոպոս: Պատարագէն ետք՝ ծերունագարդ Հայրապետը վեհարանի իր գահուն վրայ բազմած՝ ընդունած է ամէնունցաւակցութիւնները:

Օտար եկեղեցիներու պետեր ալ Կաթողիկոսարան եկած են ցաւակցութիւն յայտնելու համար:

Նիւ-Եորքէն Գերբ. Տ. Գարեգին Արքեպիսկոպոս, Կաթողիկոսական Նուիրակը, ցաւակցական հեռագիր պրկած է Վեհ. Տ. Սահակ Կաթողիկոսին:

Հանգիստ Տ. Մեսրոպ Վրդ. Ամատուելի

Կիլիկեան Միաբանութեան անդամներէն Տ. Մեսրոպ Վարդապետ Ամատուելի իր ութսուն երկու տարեկան հասակին մէջ վախճանած է Պուլկարիոյ Այթոս քաղաքին մէջ: Հանգուցեալը այրի մնալէն ետք կրօնաւոր եղած է, եւ կարդաւ հոգեւոր պաշտօններ վարած է՝ Էփէրէկ, Ֆէքէ եւ ապա Այթոս: Տէր լուսաւորէ հոգին:

Տ. Պետրոս Արքեպիսկոպոսի Այցելութեան ի Կիլիկոս

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Ընդհ. Փոխանորդ Տ. Պետրոս Արքեպիսկոպոս, ոչ միաժամանակ Կիլիկոսի Հայոց Առաջնորդն է, Ծննդեան տօնին առթիւ այցելած է իր թեմը, եւ շրջած զանազան քաղաքներ, ամենուրեք պատարագելով, քարոզելով եւ ժողովուրդը ոգեւորելով: Լառնազայի մէջ աւագ սարկաւագ ձեռնադրած է Պ. Պաղտասար Նշանեանը: Հիմնած է նոյն քաղաքին մէջ հոգեւոր լսարան մը, ժողովրդեան կրօնական կրթութեան համար: Լիմասոլի մէջ ձեռնարկած է վարժարանի շէնքի մը շինութեան, որուն հիմնարկութիւնը պիտի կատարուի մօտ օրէն: Լէֆքա զիւղաքաղաքին մէջ հաստատած է երկու սենեակով դպրոց մը՝ սեղանոյն փոքրաթիւ հայ համայնքին համար: Այս դպրոցին երկու սենեակները ձրիօրէն արամազրուած են

տեղւոյն սակեհանքի ընկերութեան Տնօրէնին կողմէ: Իսկ ուսուցիչ եւ կահ կարասի՝ Սրբաղանը զրկած է Նիկոսիայէն: Զանազան տեղերէ փոքրիկ դումարներ ալ ապահոված է Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին շինութեանց համար: Այցելած է Մեղրոնեան Կրթ. Հաստատութեան: Շատ մը տեղեր Նորին Բարձր Սրբազնութեան ի պատիւ հանդէս հաւաքոյթներ սարքուած են: Սրբաղանը Անթիլիաս վերադարձած է փոքր. 7ին:

Նահատակաց Յիշատակարանին
Բարերարը

Նախորդ ամսուն («Մեր Տունը» թիւ 4) ներկայացուցած էինք թէ Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին մէջ կը կառուցուի Յիշատակարան մը, որուն մէջ պիտի ամփոփուին Տէր Զօրի անապատներէն հաւաքուած նըշխարներ, մեր այնտեղ նահատակուած բիւրաւոր եղբայրներէն: Այս Յիշատակարանին կառուցման դադարը մեծ համակրանքով ուղջունուած է Սիւրբի Հայութեան կողմէ: Հեռուոր տեղերէ յուզիչ եւ քաջաբազան նամակներ եւ օգնութիւններ եկած են Կաթողիկոսարան:

Այս Յիշատակարանին համար հասարակաց նուիրատուութեան մը ցանկին բացումը տակաւին չկատարուած՝ Կիպրոսէն ազգասէր Հայ մը, Տիար Վահրամ Իւթիւճեան, յանձն առած է շինութեան ամբողջ ծախքը, 150 սթերլին (մօտ 27000 Փրանք) հոգալ իր հօր յիշատակին եւ ի յարգանս համայն հայ նահատակաց:

Լիբանանի Հանրապետութեան
Նախագահին Կարողիկոսարան այցելութիւնը

Կիպրոս վերադարձին՝ բարձրաշնորհ՝ Տ. Պետրոս Արքեպիսկոպոս, Գրչ. Տ. Եղիշէ Արքեպիսկոպոսի, եւ Լիբանանի հայ երեսփոխաններուն հետ միասին՝ այցելած է Հանրապետութեան նախագահ Էմիլ Էտտէին, Լիբանանի Փրանս. Կառավարութեան Տէլէկէ Մ. Լաֆօնին, Ներքին Գործոց Նախարար Ապի Շահլային եւ վարչապետ Ապտուլլահ Նաֆիին:

Փետր. 18-ին Կաթողիկոսարան փոխադարձ այցելութեան եկած է Հանրապետութեան Նախագահը, իր նախարարական խումբին ընկերակցութեամբ, եւ ամէնքը ընդունուած են վեհարանի դահլիճին մէջ: Վեհ. Տ. Սահակ Կաթողիկոս անձամբ խօսած է հիւրերուն, որոնք հետաքրքրուած եւ տեղեկութիւններ քաղած են Կաթողիկոսարանի մասին:

Այս այցելութեան ի յիշատակ, եւ կառավարու-

թեան Կաթողիկոսարանով հետաքրքրուելուն ի նշան՝ Հնր. Նախագահը ըսած է թէ շինել պիտի տայ վանքէն՝ զիւղ երկարող ճամբան:

Այցելուներու մեկնումի պահուն երգուած է Լիբանանի քայլերգը՝ վարժարանին տղոց կողմէ:

Այցելութիւն Բարձր Կոմիսէրին

Փետր. 22-ին Կթղ. Ընդհ. Փոխանորդ Սրբաղանը նոյն խումբով բարի պալուստի այցելութիւն տուած է Լիբանանի Բարձր Կոմիսէր Ն. Վ. Կ. Փիւոյի, եւ շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը դտած է:

Բէրութի Ամերիկեան Համալսարանի
Ուսանողներուն Վեհ. Կարողիկոսին
Այցելութիւնը

Բէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի հայ ուսանողները, քսան եւ ութ հոգի, որդիական այցելութիւն մը տուած են Վեհ. Տ. Սահակ Կաթողիկոսին, հոգեւոյս Տ. Թորոյոմ Պատրիարքի վախճանման աստիւ, ցաւակցութիւն յայտնելու համար: Ուսանողաց կողմէ կարգացուած է սրտազրաւ ուղերձ մը, եւ երգուած է «Յրբոր բացուին» երգը: Այս ուղերձին մէջ ուսանող երիտասարդ եւ երիտասարդուհիները, որոնք կը պատկանին դանազան կրօնական համայնքներու եւ Եկեղեցիներու, յայտնած են իրենց համերաշխութիւնը եւ կամքը՝ ապրելու եւ գործելու իբրեւ քոյրեր եւ եղբայրներ, եւ իրենց ջերմ յարգանքը մեր Եկեղեցւոյն հանդէպ, եւ մաղթանքներ ըրած են Հայ Եկեղեցւոյ եւ Հայ Ազգին անսասնութեան համար, եւ խնդրած Վեհափառին օրհնութիւնները:

Ուսանողաց ուղերձին պատասխանած է Կթղ. Ընդհանուր Փոխանորդ Սրբաղանը, իսկ օրհնութիւնը տրւած է Վեհ. Կաթողիկոսը: Ընդունելութեանն հետք՝ Կաթողիկոսարանի դահլիճին մէջ թէյյառեղան մը տրւած է ուսանողներուն:

Անթիլիասի նուէրներ

Փետրվար ամսու ընթացքին Անթիլիաս իր դանազան ծախուց համար 21 սթերլին եւ 13 շիլլին դումարի մը յանդող նուէրներ ստացած է դանազան անձերէ:

ԲԵՐԻՈՅ ԹԵՄ (ՀԱԼԷՊ)

Վիճակագրութիւն 1938 տարւոյ

Բերրոյ թեմին մէջ (Հալէպ) 1938ի ընթացքին տեղի ունեցած են...

Ծնունդներ 1343 հոգի. (885ը Հալէպ քաղաքի մէջ)
(723 արու, 620 էդ)

Մահեր 615 հոգի. (414ը Հալէպ քաղաքի մէջ)
(325 արու, 290 էդ)

Ամուսնութիւններ 279 զոյգ. (191ը Հալէպ քաղաք)
Ամուսնալուծումներ 7:

Հալէպի թեմին Հայաստանեայց Ուղղափառ Եկեղեցւոյ զուակներուն թիւը եղած է 53.739 անձ:
(Հասկ)

ԱԹՈՌ Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

Տեղապահի Ընտրութիւն

Հոգելոյս Տ. Թորգոմ Պատրիարքի վախճանումէն շարք մ'եռք, Փետրվար 7ին, Ս. Յակոբայ Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովը մի քանի վայրկեան տեւող նիստի մը մէջ միաձայնութեամբ Երուսաղէմի Պատրիարքական Տեղապահ ընտրած է Բարձրաշնորհ Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Նշանեանը, ինչպէս պաշտօնապէս հաղորդուած էր Գեր. Տ. Մկրտիչ Եպս. Ազաւեսեի, Պատրիարքական փոխանորդին ստորագրութեամբ նամակով մը Բարիլի մեր Եկեղեցիին:

Տէր Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս տասնեւէինք տարեկանէն Երուսաղէմ եկած է, 1898ին Ս. Աթոռոյ միաբան վարդապետ ձեռնադրուած է, եւ 1924ին Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովէն ընտրուած է Լուսարարապետ: (Ս. Երուսաղէմի համար մեծ նշանակութիւն ունի լուսարարապետութեան պաշտօնը որ ցկեան է): Յիսուն երկու տարիէ ի վեր աշխատած է Ս. Աթոռոյ համար դանաղան պաշտօններ վարելով: Եղած է աեսուչ Պէյրութի Եկեղեցիին, Տեսուչ Զնուարաց Մասենադարանին, Տպարանի, երկար ատեն՝ Ժառանգարաց վարժարանի, եւլն. եւլն:

«Սիոն»ի Մարտի բիւլ

Տ. Թորգոմ Պատրիարքի նուիրուած

Երուսաղէմի մէջ երեք վարդապետներէ բաղկացած Յանձնախումբ մը կազմուած է՝ որ առժամանակեայ կերպով «Սիոն» թերթին պատրաստութեան հոգը պիտի ստանձնէ, եւ առաջին անթիւ ընդարձակ թիւ մը պիտի հրատարակէ Հոգելոյս Տ. Թորգոմ Պատրիարքի յիշատակին նուիրուած: Անոր մէջ յօդուածներ պիտի ունենան Հոգելոյս Պատրիարքը մօտէն ճանչցող ծանօթ գրողներ: Անոնք որ այդ թիւէն ունենալ կ'ուզեն՝ պէտք է գրեն ստանալու համար,

Revue «SION», Patriarcat Arménien, Jérusalem, Palestine

ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԻՒՆ Կ. ՊՈԼՍՈՑ

Հոգելոյս Տ. Թորգոմ Պատրիարքի յիշատակին

Կ. Պոլսոյ «Հայ Սօսնակ» թերթը, զոր կը հրատարակէ տասնեւչորս տարիներէ ի վեր Կ. Պոլսոյ ձեռնհաս եւ արժանաւոր եկեղեցականներէն Գերպ. Տ. Զարմայր Ծ. Վրդ. Կէօղիւրեան, իր Մարտի թիւը նուիրած է Հոգելոյս Տ. Թորգոմ Պատրիարքի յիշատակին, գեանդելով անոր մէջ դանաղան գրուատական յօդուածներու կարգին՝ նաեւ քանի մը զրութիւններ Հոգելոյս Սրբազանի գրչէն:

Կ. Պոլսոյ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, Ամեն. Տ. Մեսրոպ Սրբ. Պատրիարքի կարգադրութեամբ կատարուած է հոգեհանգստեան պաշտօն Հոգելոյս Պատրիարքին համար:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԹԵՄ

Հարուային Ամերիկայի Հայրապետական Պատուրակ Տ. Գարեգին Արքեպիսկոպոս (Պաշտօնաւորեան) այս տարուան կազմողին օրը Պուէնոս Այրէսի (Արժանթին) Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ քահանայ ձեռնադրած է Նշան Սրբ. Տէր-Պրիլնեանը, զոր կոչած է Տէր Նորայր, ի յիշատակ օրուան խորհուրդին:

Նորապսակ Տէր Նորայր քահանայ ծնած է 1901ին, Մարաշ: Մինչեւ 16 տարեկան՝ մնացած է տեղւոյն գերմանական որբանոցը: 1929-1933 ուսած է Աթէնքի «Կրօնից վարժարան» կոչուած բողոքական հաստատութեան մէջ: Ապա նոյն դպրոցը Բէյրութ փոխադրուելուն՝ իրբեւ Ամերիկեան Համալսարանի յարակից մաս, ատեն մ'ալ Բէյրութի մէջ հետեւած է անոր դասընթացներուն, եւ ապա 1935-ին անցած է Պուէնոս Այրէս:

Իր Ուխտապրին մէջ, զոր հանդիսաւորապէս ստորագրած է Տ. Նորայր քահանայ, կը յայտարարէ թէ ինք, քահանայի զուակ՝ ատեն մը բողոքական կրթութիւն ատնելէ եւ բողոքական համայնքին պատկանելէ եւ անոր մէջ աշխատելէ ետք՝ կը դատնայ իր Մայրենի Եկեղեցիին, համոզուած ըլլալով որ Անոր մէջ է «Քրիստոսնական կրօնի հարապատ շունչն ու ողին, եւ ան հիմնուած է Աւետարանի ողջմիտ սկզբունքներուն վրայ»: Ապա կ'ընէ պէտք եղած յանձնառութիւնները իր նոր սուրբ պաշտօնին պարտականութեանց նկատմամբ:

(Հայ Աղեքսն)

ՄԵՐ ՎԻՃԱԿԷՆ ՆԵՐՍ

ՀԱՆԳԻԻՍ ԱՐԺԱՆԱՊԱՏԻԻ ՏԷՐ ՎԱՀԱՆ ԱՒԱԳ ԲՀՆՅՅ. ԽՈՅԵԱՆԻ

Ամսոյս 24-ին ուրբաթ զիշեր, իր բնակարանին մէջ վախճանեցաւ Տէր Վահան Աւագ Քահանայ Խոյեան, թորային արեւախոնումէ, իր 84 տարեկան հասակին մէջ: Մահը վրայ հասաւ յանկարծակի, եւ մի քանի ժամ միայն տառապեցնելէ ետք տարաւ զայն արագ ու խաղաղ, զրկելով զմեզ դ եւ մեր եկեղեցին շատ արժեքաւոր քահանայէ մը, որ զիտցած էր ծառայել խղճմտօրէն եւ բոլորանուէր կերպով իր Աստուծոյն, իր Եկեղեցիին եւ Ազգիին, եւ իր ժողովուրդին:

Տէր Վահան Աւագ Քահանայ ծնած է 1855-ին, Տըբապիղոնի Ծանա գիւղը: Պատանի հասակէն ուսուցչութեան պաշտօնին կոչուած է նոյն գիւղին մէջ, եւ ապա անոր վրայ քահանայ ձեռնադրուած է 1883-ին, 28 տարեկան հասակին մէջ, երբ չորս տարուան ամուսնացած էր: 95 -ի ջարդերուն ժամանակ Տըբապիղոնի Առաջնորդական փոխանորդ եղած է: Եւ աղէտի այդ օրերուն իր ազգասիրական արքի դարձունէութեան համար կառավարութեան աչքին կասկածելի նկատուած, եւ բանտարկուած է: Ապա Կ. Պոլսոյ Մաղաքիա Պատրիարքին ջանքերով բանտէն ազատուած է, եւ Տըբապիղոնէն հեռացուելով՝ բերուած է Կ. Պոլիս, եւ հոն Գնալը կղզիին ծխատէր նշանակուած, շարունակելով մնալ կառավարութեան հսկողութեան տակ:

1922-ին խոհեմութիւն համարած է՝ հակառակ իր փափաքին՝ հեռանալ Պոլսէն, եւ եկած է Փարիզ: Յետոյ միջոց մը, աւելի քան տարի մը, Լոնտոնի Հայոց Եկեղեցւոյն հովուութեան պաշտօնը կատարելէն ետք՝ վերադարձած է Փարիզ, եւ հոս շարունակած է պաշտօնավարել իրրեւ աւագերէց:

1932-ին Փարիզի իր ժողովուրդը կատարած է անոր քահանայութեան յիսնամեայ յորելեանը:

Հանդուցեալ Տէր Հայրը իր անդրանիկ որդին Տըբագատը դո՛հ տուած է Մեծ Պատերազմին, որուն դացած էր մասնակցել իրրեւ կամաւոր Ֆրանս. բանակին մէջ: Երկրորդ զաւակը՝ Տիգրան կը դանուի Ամերիկա. երրորդը՝ Գուրգէն՝ ի Փարիզ: Ունեցած է նաեւ դուստր մը՝ այժմ վախճանած, որմէ ունի թոռուհի մը:

Տէր Վահան Հօր մեկնումովը այս աշխարհէն՝ կը պակսի մեզմէ սմենապատուական, աստուածավախ, պարզացեալ, բարի, քաջ ժողովուրդի հովիւ մը:

Աստուած իր հոգին լոյսերու մէջ հանդէսնէ, եւ մեր Եկեղեցիին նման պաշտօնեաներ պարզուէ:

ԾԵԱԿԱՆ ԵՐՁԱՆԱԿՆԵՐ

Եկեղեցւոյս Փոխ-Տեսուչը, Կրօնական Ժողովոյ եւ Հողարարութեան հետ խորհրդակցելէ ետք, փափաքելով թէ՛ Փարիզի Եկեղեցւոյ ծխատէր քահանայ հայրերուն, եւ թէ՛ արուարձաններու երկու Եկեղեցիներուն ծխատէր քահանայ հայրերուն, եւ թէ՛ Փարիզի շրջանին մէջ գտնուող միւս քահանայ հայրերուն զործունէութիւնը աւելի կանոնաւորել եւ արդիւնաւոր ընծայել, այցելութիւնները դիւրացնել եւ պատասխանատուութիւնները ճշդել, կարգաշարժ է որ

Փարիզէն դուրս գտնուող հասարակուրդները ստիճունի ծխական շրջանակներու, եւ իւրաքանչէր շրջանակ զրուի քահանայ հայրերէն մէկուն պատասխանատուութեան ներքեւ:

Այսպէս՝ ամէն քահանայ պիտի ունենայ իր ծրարական շրջանակը, որուն հովուութիւնը իրեն պարտականութիւն պիտի նկատէ, եւ որուն մէջ գտնուող Հայաստանաց Եկեղեցւոյ պատկանող ընտանիքները իրրեւ իր ծխականները՝ պիտի այցելէ կամաւորաբար:

Միայն թէ քահանայ հայրերէն այն՝ որ ուրիշ քահանայի մը ծխական շրջանակին մէջ ունի ծխականներ, որոնց ի վաղուց հետէ իրեն կը պատկանին, եւ որոնց հետ յաճախակի այցելութիւններով կապուած է, եւ որոնք իրենց բնտանիքին հաստատ տաներէց կը ճանչնան զինքը շատոնց եւ չեն փափաքիր բնաւ ուրիշի մ'անցնիլ՝ պիտի պահէ իր նախկին ծուխերը, հակառակ անոնց ուրիշ քահանայի մը շրջանակին մէջ գտնուելուն, եւ պիտի շարունակէ այցելել անոնց:

Իսկ շրջանին ծխատէրը ինքզինք տաներէց պիտի չնկատէ իր շրջանին մէջ գտնուող եւ վերոյիշեալ կերպով ուրիշ քահանայի մը կամ քահանաներու պատկանող տուներու:

Իսկ Փարիզ քաղաքի շրջանը աւ այժմ պիտի մըրնայ ըստ առաջնոյն՝ Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ քահանաներուն հաւաքական հովուութեան ենթակայ:

Այս մասին քահանայ հայրերուն ուղղուած իր պաշտօնադրին մէջ՝ Փոխ-Տեսուչը կարեւորութեամբ յանձնարարած է անոնց՝ որ իրենց շրջանի հայ բնտանիքներուն այցելեն, տնօրհնէքի այցելութիւններէն դուրս՝ տարին երկու անգամ, եւ իրենց խոստովանաճօր, մխիթարիչի եւ ուսուցչի բարձր պարտականութիւնը կարելի եղածին չափ լիովին կատարելու համար ամէն

ջանք ի գործ դնեն: Իրենց ծխական շրջանակը նկատեն իրենց յատուկ գործունեութեան դաշտը, որուն մէջ պէտք է ջանան հակազդել թէ՛ անկրօնութեան և անտարբերութեան ուժգին և կործանարար հոսանքներուն, և թէ տարբեր աղանդներու և եկեղեցիներու ուժացուցիչ ազդեցութիւններուն դէմ:

Փոխ-Տեսուչը յանձնարարած է նաեւ որ իւրաքանչիւր քահանայ իր շրջանակի կրօնական-եկեղեցական ներքին վիճակին մասին իրազեկ պահէ ղինք կանոնաւորաբար:

Վերոյիշեալ սկզբունքին համաձայն՝ Փարիզէն դուրս փարիզեան շրջանակին մէջ գտնուող հասարակութիւնները առ այժմ զոր տնօրինութիւն 6 ծուխերու բաժնուած են, իւրաքանչիւրն ունենալով իր քահանան:

Ալփոքվիլի ծուխ. ծխատէր՝ Տ. Գէորգ ֆինյ. Դաւիթեան — Ծարանթոն, Ալֆորվիլ, Քրէթէլ, Շուազիլը բուա, Վիլնէօլ Սէն Ժորժ, Ժիւվիլի, Օրլի, Թիէս, Վիթրի, Իվրի:

Բաշանի ծուխ. ծխատէր՝ Տ. Թումաս ֆինյ. Մնացականեան — Ժանթիլի, Բրէմլէն — Պրոէթր, Վիլթիւֆ, Շրվիլի, Ռէօնթիս, Վէրիէր, Փլէսի Ռոպէնտոն, Ծոնթընէյ, Պանեէօ, Ծաթիլյոն, Մոնրուժ:

Իսիի ծուխ. ծխատէր՝ Տ. Գէորգ ֆինյ. Նիգամեան — Պուրնյը, Իսի, Վանլ, Մալաքոֆ, Քլամաս:

Շավիլի ծուխ. ծխատէր՝ Տ. Եսայի ֆինյ. Ալթունեան — Սէվուր, Մէօտոն, Ծալիլ, Վիրոֆլէյ, Վէրուսլ, Շէնէյ, Մառն:

Անիերի ծուխ. ծխատէր՝ Տ. Լեոն ֆինյ. Ապանեան — Սուազի, Օպոն, Սանուա, Էփիէն, Ժրնվիլիէ, Անիէր, Քլիշի, Լըվալուա, Նէօյի, Տիւաէն, Սէն Գլու, Վոքրըսոն, և այս հասարակութիւններուն արեւմտեան կողմը գտնուող հասարակութիւնները:

Արմուվիլի ծուխ. ծխատէր՝ Տ. Ադդէ ֆինյ. Փայլանեան — Մոնմորանսի, Սէն-Կրասիէն, Անկիէն, Վիլթանէօլ, Փիէրֆիթ, Վիլնէօլ լա Կարէն, Սէն - Տընի, Սէն - Թոուան, Պլան Մընիլ, Պուրթէ, Կոնէս, Վիլիէլ Պէլ, Արնուվիլ, Սարսէլ, Սէն Պրիս:

Սէվրանի ծուխ. ծխատէր (առ այժմ պարապ) Վիրիէնթ, Օլնէյ Սու Պուա, Տրանսի, Բուրնէօլ, Օպէրվիլիէ, Փանթէն, Փրէ-Սէն-Ժէրվէ, Լէ Լիւա, Ռոմէնվիլ, Պանեուէ, Մոնրէօլ, Վէնսէն, Սէն-Մանտէ, Ծոնթընէյ Սու Պուա, Ժուանվիլ, Ծամբինի, Սէն-Մոր, Պանէօլ, Սիւսի ան Պրի, և այս հասարակութիւններուն արեւելեան կողմը գտնուող հասարակութիւնները:

Ծանօթ. — Ծուխերու հասարակութիւններուն թւումը կատարուած է շուրջանակի: Գծուած շրջանակէն

ներս գտնուող հասարակութիւններն ալ նոյն ծուխին կը պատկանին:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ԱՅՑՅԵԼՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՊԱԿԱՆ ՆՈՒԻՐԱԿԻՆ

Եկեղեցոյս Փոխ-Տեսուչը, ընկերակցութեամբ Հոգարարութեան Ատենայեա Տիար Յ. Գալպէանի մարտ 8-ին շնորհաւորական այցելութիւն մը տուաւ Ն. Սըրբաղնութիւն Պապական Նուիրակին (Նոն) իր ապարանքին մէջ: Այցելուները սիրալիք ընդունելութիւն մը գտան, և լաւ տեսակցութիւն մ'ունեցան:

Յաջորդ օրը Ն. Սըրբ. Պապական Նուիրակը շնորհակալութեան տոմս մը զրկեց Եկեղեցի:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀՅՈՒՍԳԻՐ
Ն. ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ ՊԻՈՍ ԺԲ. ՊԱՊԻՆ

Մարտ 12-ին հետեալ հեռագիրը արուեցաւ Վասիկանի Պետական Գարաուզար Կարաինայ Լուիճի Մակլիոնէի. —

«Յրանայի և Պելիֆայի Հայաստանեայց Ուղափառ Եկեղեցին պատիւն ունի խնդրելու Ձեր Վսեմութեանէն որ Նորին Սրբութիւն Պիոս ԺԲ-ին ներկայացունէք իր ամենայարգալիք շնորհաւորութիւնները, և իր ամենաջերմ մաղթանքները, որպէսզի իր քահանայապետութիւնը ըլլայ շրջան մը Քրիստոսի խաղաղութեան՝ Եկեղեցոյ և Աշխարհի համար:

Վառնշապուհ Արքեպիսկոպոս»

Այս հեռագրին ի պատասխան Վատիկանի Բաղաքէն ստացուեցաւ հետեալ հեռագիրը, մարտ 16 թուականով. —

Ընդունած ըլլալով Ձեր Գերազանցութեան յարգանքը, մաղթանքներն ու շնորհաւորութիւնները՝ Նորին Սրբութիւնը կը յայտնէ իր շնորհակալութիւնները:

Կարտինալ Մակլիոնէ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԳԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ ամսու ընթացքին շարունակուեցան Եկեղեցոյս Փոխ-Տեսուչին կողմէ արուած դասախօսութիւնները, Մեծ Պահքի ընթացքին, հինգ շաբթի և կիրակի օրերը: Կիրակի օրերը շարունակեց մեկնութիւնը Լերան Գարողին, վերջին անգամուն խօսելով (մրտ. 26) Տէրունական աղօթքին վրայ: Եւ. օրերը խօսեցաւ կարգաւ, Մկրտութեան, Գրոշմի, Ապաշխարութեան, Հաղորդութեան, և Ամուսնութեան խորհուրդներուն վրայ: Այս դասախօսութեանց ի սկզբան քիչեր միայն ներկայ եղան, հետո՛հետէ սակայն բազմացան ունկնդիրները, որոնցմէ ոմանց կողմէ փափաք յայտնուեցաւ որ անոնք շարունակուին Չատիէն ետքն ալ, կիրակի օրերը

ժամը 5:30 - 6:30: Այս մասին որոշում մը տրուելու պարագային՝ պիտի ծանուցուի այս թերթին մէջ:

Փոս-Տեսուչը սիրով պիտի կարգադրէ տեւական այս դասախօսութիւնները, եթէ անոնց ունկնդրելու համար գալու տրամադրութիւն ունեցողներ զոնուին:

ԵԿԵՂԵՅԻՌՅԱՍ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԵՋ

Որպէսզի Եկեղեցւոյ Վարչական Ժողովին մէջ վերջերս յառաջ եկած կարգ մը թիւրիմացութիւններ զիրաւ եւ շուտով հարթուին՝ ժողովը յարմար տեսաւ որ իր դիւանի անդամները դադրին պաշտօնէ, եւ յատկապէս նիստի մը մէջ նոր դիւան բնադրուի: Ժողովականներու հաւանութեամբ ժողովին նախագահին կողմէ յանձնարուած մըն ալ նշանակուեցաւ, որպէսզի յառաջիկայ նիստին առաջարկ բերէ առկախ ինտիլիցենտ լուսագոյն կարգադրութեան համար: Այս կերպով կը ստանաք թէ ժողովն իր բնականոն բնթացքը կը ստանայ, եւ վերջ կը տրուի անսոցի տարածայնութեանց:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԿՐԿԻՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Յառաջիկայ ապրիլ 16-ին, Նոր Կիւրակէի առաւօտուն, Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ եւ ինչպէս նաեւ Արուարձանի Եկեղեցիներուն մէջ հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայաստանեայց Ընդհանրական Հայրապետին, երջանկայիշատակ Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսի, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի Ս. Աթոռոյն Պատրիարք Տ. Թորոս Սրբ. Արքեպիսկոպոսի հոգիներուն համար, առաջինին՝ տարելիջին եւ երկրորդին քառասունքին առիթով:

Մեր բոլոր միճակայիները կը հրաւիրենք այս յիշատակի եւ աղօթքի պաշտամունքին, որպէսզի աղօթեն մեր Եկեղեցւոյ վերին սթախն ինչպէս նաեւ Մնոր բարձրագոյն առաջնորդներէն մէկուն հոգիներուն լուսաւորութեան, եւ մեր Սուրբ Եկեղեցւոյ հաստատութեան եւ կենդանութեան համար:

ԼՈՒՍԱԻՈՐՁԻ ԿԱՆԹԵՂԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հայ Եկեղեցին հայ ժողովուրդին միտքն ու հոգին լուսաւորած է ի վաղնջուց հետէ: Ս. Լուսաւորիչ ինքը մեր Եկեղեցիին մէջ մեծադոյն բանաւոր կանթեղն է եղած: Անոր լոյսին տակն է իրապէս՝ որ Հայերն այսօր զիրար կրնան տեսնել: Լուսաւորչի լուսաւորած Եկեղեցիին մէջ Հայերը զիրար կը ճանչնան: Հո՞ն է որ անոնց հոգիները կ'էղբայրանան:

Եւ այն կանթեղը որ կը պլլայայ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ խորաններուն վրայ՝ խորհրդանշանն է «իմանալի լոյսին» որ Լուսաւորիչ պայծառափայլ վառեց մեր Եկեղեցիին մէջ: Պէտք է տեւէ պլլայայ այդ կանթեղը, սնանելով այն իւրով զոր հայ հաւատացեալը պիտի քամէ անոր մէջ, սերունդէ սերունդ, իր հոգիին պըտուղները ճմլելով:

Լուսաւորչի կանթեղը, ինչո՞վ պիտի վաւի ան քաղցրանշոյլ, եթէ Լուսաւորչի հոգիէն ծնած անոր պաւսակները չնուցանեն դայն իրենց իւրով...:

Տ. ՎՈՒՍԻՄՇԱՊՈՒՆՆԻ ՍՐԲԱՋԱՆ ՀՕՐ ՎԻՃԱԿԸ

Գերշ. Տ. Վոսաճապուհ Սրբազան Հօր միճակը գոհացուցիչ է: Վերջերս փոքրիկ զործողութիւն մը կրեց, որուն հետեւանքով աւելի բարեբաւ է կացութիւնը: Իր նախկին ապաքինարանէն փոխադրուած է այժմ հետեւալ հասցէին. 25, Ռիւ Տայի, Վիլյա Պոյ Սիթ, Սէն Քլու:

ԱՊՐԻԼԻՆ

ՏՕՆԵՐ ԵՒ ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾՆԵՐ

1. շք. Յարութիւն Ղազարու: Ընթ. Ա. Թաղ. Գ 12-17: Յվհ. ԺԱ 55-ԺԲ 11:
2. Կիր. Ծաղկազարդ. յերեկոյին՝ Դոմբացէ: Ընթ. Փլպ. Գ 4-7: Մտք. Ի 29-ԻԱ 47:
3. Աւագ բշ. Արարչագործութեան: Ընթ. Մտք. Ի 17-28:
4. Աւագ գշ. Տասն Կուսանաց: Ընթ. Մտք. ԻԳ 1-ԻԶ 2:
5. Աւագ զշ. Մատնութեան Տեառն: Ընթ. Մտք. ԻԶ 3-16:
6. Աւագ եշ. Ընթրեաց Յիսուսի Գրիստոսի. յերեկոյին՝ Ոսնրուայ: Ընթ. Գրծ. Ա 15-26: Մրկ. ԺԳ1-26: Յվհ. ԺԳ1-11:
7. Աւագ ուր. Զարչարանաց, Կաշիւութեան, Թաղման, եւ Աւտումն Ս. Աստուածամհի: Ընթ. Յվհ. ԺԳ 16-ԺԸ 27: Ղկս. ԻԲ 1-65: Մրկ. ԺԳ 27-72: Մտք. ԻԶ 31-75: Եւ Կրն. Զ 16-Է 1: Ղկս. Ա 26-38:
8. Աւագ շք. Ճրագալոյց: Ընթ. Ա Կրն. ԺԵ 1-11: Մտք. ԻԸ 1-20:
9. Կիր. ԶԱՏԻԿ. Յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Գրիստոսի:

- ԸՆԹ. Գրծ. Ա 15-26: Մրկ. ԺԶ 2-8:
- 10, բշ. Մեռելոց:
- Գրծ. Բ 22-41: Գկս. ԻԳ 1-12:
- 16, շբ. Յիշատակ Գլխատման Ս. Յովհաննու Կարապետին:
- ԸՆԹ. Գրծ. Ե12-33: Յկբ. Բ14-26: Յվհ. ԻԱ15-25:
- 16, կիր. Նոր Կիրակի:
- ԸՆԹ. Գրծ. Ե34-27: Յկբ. Գ1-12: Յվհ. Ա1-17:
- 23, կիր. Աշխարհամատրան (Կամաչ Կիրակի):
- ԸՆԹ. Գրծ. Թ23-31: Ա Պտր. Բ1-10: Յվհ. Բ23 - Գ 12:
- (Յիշատակ նահատակացն մերոց ի համաշխարհային պատերազմին)
- 30, կիր. Կարմիր Կիրակի:
- ԸՆԹ. Գրծ. ԺԳ 16-43: Ա Պտր. Ե 1-14: Յվհ. Ե 19-30:

- 10. Արժ. Տէր Վ. Ա. Բեկյ. Խոյեան. Տրապիզոնցի. 84 տրկն. 28ին:
- 11. Փոքրիկն Մատրլէն, գաւակ Յ. Եւ Ս. Մարգարեանն բու. 7 տրկն. Փարիզցի. 29ին:

Հ Ո Գ Ե Հ Ա Ն Գ Ի Ս Տ Ն Ե Ր

- 1. Յ. Սարգսեանի. Երրորդ տարեդարձ:
- 2. Ն. Վարդերեանի, տարեդարձ:
- 3. Մ. Պօգպէֆեանի, տարեդարձ:
- 4. Յ. Տարայեանի, ֆառատուիֆ:
- 5. Տ. Մարտիկեանի, ֆառատուիֆ:
- 6. Տիկ. Լ. Պօղոսեանի, ֆառատուիֆ:
- 7. Մ. Ճիտէնեանի, ֆառատուիֆ:

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՆՈՒՅՐ ԱՆԾԱՆՕԹԻ ՄԸ

Բարեպաշտ Հայուհի մը, որ անծանօթ մնալ կ'ուզէ, նուիրած է 100 (հարիւր) Փրանք Եկեղեցւոյս իբր իւղազին զատկական տօներուն առթիւ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այս թերթը չի պարտաւորեր իր ընթերցողները բաժնեզին վճարելու: Բայց անոնցմէ, որոնք չեն ուզեր անոր դադարումը, կը սպասենք մասնակցութիւն անոր ծախքերուն: Այս կամաւոր վճարումներու վրայ է միայն մեր յոյսը: Եւ յատուցլ կայ ամսուն խի պէտք ունինք անոնց:

Վճարումներն այսպէս կամաւոր ընելն մեր նպատակն է մեր այս թերթը զրկել կարենալ նաեւ անոնց՝ որոնք ի վիճակի չեն բան մը տալու:

Անոնք որ մտադիր են բան մը զրկելու՝ կը խնդրենք որ չուշացնեն. կը կրկնենք՝ որ յատուցիկայ ամսուն համար պէտք ունինք:

Ոեւէ գումար զրկելու դիւրապօյն եւ ատանապօյն կերպը անցընելն է դայն ոեւէ նամակատար միջոցաւ մեր փոստայի ընթացիկ հաշւոյն՝ հետեւեալ թիւին ներքեւ:

Chèque Postal c/c 2338-22.

ՄԱՐՏԻՆ

Մ Կ Ր Տ Ե Ա Լ Ք

- 1. Փոքրիկն Միֆայէլ, գաւակ Կ.Եւ Յ. Կատայեաններու:
- 2. » Տիգրանուհի, գաւակ Յ. Եւ Մ. Աղամեաններու:
- 3. » Յովհաննէս, գաւակ Յ. Եւ Մ. Աղամեաններու:
- 4. » Ազնիւ, գաւակ Ճ. Եւ Ո. Փափագեաններու:
- 5. » Մանուշակ, գաւակ Պ. Եւ Բ. Շէրոյեաններու:
- 6. » Մարթա, գաւակ Ա. Եւ Ա. Կիրեաններու:

Ն Ն Ջ Ե Յ Ե Ա Լ Ք

- 1. Տիկ. Լ. Պօղոսեան. 44 տրկն. Սերաստացի. 1ին:
- 2. Այրի տիկ. Է. Ազնայի, ծն. Սիմոնեան. 72 տրկն. Զմիւռնիացի. 6ին:
- 3. Օր. Է. Դերմանեան. 69 տրկն. Կ. Պոլսեցի. 7ին:
- 4. Դ. Միրաֆեան. 65 տրկն. Երզնկացի. 14ին:
- 5. Հ. Կիւլէսէրեան. 40 տրկն. Աղեֆսանդրիացի. 15ին:
- 6. Ի. Աւետի. 69 տրկն. Սալբացի (Իրան). 14ին:
- 7. Այրի տիկ. Սարաֆեան, ծն. Անէմեան. 64 տրկն. Քէօքահիացի. 18ին: (Արնուզիլի Եկեղեցին)
- 8. Այրի տիկ. Ի. Գուլումեան, ծն. Եղէկեան. 45 տրկն. Քէսկին-Մատենցի. 21ին:
- 9. Այրի տիկ. Ռ. Մէլիֆեան, ծն. Զամաշքրեան. 77 տրկն. Կ. Պոլսեցի. 23ին: